

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Consultationes Theologicæ Et Spirituales Christiani verè
fidelis & verè devoti ...**

... De Excellentissimis Dei

Louis François <d'Argentan>

Augustæ Vindel. ; Dilingæ, 1701

VD18 90029526

Consult. XIII. De immensitate & præsentia Dei.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45487

CONSULTATIO XIII.

De Immensitate & Præsentia DEI.

ERat pulcher æstivus dies, & canicula dominabatur in aëtris, quando sol inardescere totus videtur amore in terram, quando tam longam ipsi impendit visitationem, ut faciem ipsi suam quasi nunquam abscondat, cum valdè serò deferat ipsam, & primo mox diluculo revisat eandem; quando magnis contendit itineribus maturare ipsius fructus, tam intentus ac defixus suo operi, ut ab eo nunquam vultum avertat, tantoque ipsius perficiendi desiderio accensus, ut ignem ac flammam ejaculetur ex oculis.

Descriptio
jucundæ
diei ad am-
bulandum.

Sed quoniam cognoverat, omnia animalia suam fugere præsentiam, latibula quærere ac umbras, cum tolerare non possent Majestatis suæ splendores, eoquod suo occæcarentur lumine, nimioque suo consumerentur calore, hinc illo se die abscondit sub umbrâ tenuis cujusdam nubis, ex quâ sibi fecerat quasi velam ad contegendam faciem suam: tunc hoc ex albo

& cæruleo mixtû velamen, quod operiens solis oculos paulisper nimios ipsius temperabat splendores, ipsumque in eo collocabat statu, ut & ipse mundum hunc inferiorem videre, & vicissim videri posset ab eo. Totus aër magna videbat serenitate, sed blâdo refrigeratus Zephyro, qui suas super alas portans odores plantarum ac fructuum, suavem ex his faciebat mixturam, ad componendum exin naturale quoddam suffimentum, quod omnia circumquaque suo perfundebat odore. Aviculæ tenui hoc flatu excitatæ, eâ ferè ratione, quâ excitatur & animatur organum à vento suos implente tubos ac fistulas, tam suavi modulabantur concentu, ut diceres universam naturam avidis illis auribus excepisse. Et denique omnia tam jucunda, tamque amœnam monstrabant faciem, ut solitudinis studiosissimos è suis elicerent cavernis, ad conspiciendas cum voluptate divitias, quas anni gratiosa tempestas explicaverat ubique in arvis & campis. Non-

Philoso-
phia Chri-
stiana.

Nonnulli homines DEO devoti, quos sanctæ charitatis vinculum tam arcto ligamine tenebat sibi invicem obstrictos, ut non nisi unum cor, non nisi unam haberent animam, statuerunt eus petere, liberiore fruituri cœlo, mollioremque spiranturi auram, sicut & duas vel tres horas consecrare eorum colloquiorum dulcori, ejusmodi esse solent illorum, qui non nisi corpore in terris, has velut suum aspiciunt exilium, quorum econtra animus conversatur in cœlis, quos velut dilectam sibi patriam ardenti prosequuntur amore. Sanctus Gregorius Nazianzenus, qui maximam vitæ suæ partem transegerat in solitudine, cum integerrimo suo amico, Sancto Basilio in ejusmodi conversatione, vocat illam veram Christianorum Philosophiam. Siquidem cum nōssent, non sufficere sibi paganorum more, se duntaxat applicare studiis veritatis naturalis: hinc omnes ipsorum discursus non aliam sibi præfigebant metam, nisi ut contenderent nōsse ac scire DEUM, qui summa est veritas, nec illum scire desiderarent, nisi ut amarent ipsum. O beatam animam, cui datum fuit gustare dulcedinem ejusmodi Philosophiæ!

E societate quispiam, qui

singulari gaudebat dono contemplandi ubivis in Creaturis Creatorem, cum primùm conjiceret oculos in amplum quandam campum maturâ segete refertū, ubi innumeræ spicæ se quasi certatim sursum attollebant, & apicibus suis ferebantur in cœlum, quasi vellent reddere illi, quod ab ipso acceperunt: Mi DEUS (dicebat ipse) tu olim descendere fecisti manna è cœlo ad nutriendos homines terræ, eò quod hi populi fuerint, non nisi aspirantes ad possidendam aliquam desiderabilem & jucundam terræ regionem; Et jam prodire & enasci nobis facis manna è terrâ, ascendens versùs cœlum, ad informandum nos, quò tendere recipiendo à te nutrimentum istud debeamus. Non amplius sunt Angeli, qui hoc nobis manna præparant, sed tu es ipse, ô Pater cœlestis, cui curæ est irrigare tuis pluviis hæc plantas, tuò illas calefacere sole, tuis illas purgare ventis, quos thesauris tuis conclusos geris, quosque eo nomine inde extrahis, ut emittas ad laborandum pro nobis, velut fideles & industrios operarios. Et cum accepisset frumenti spicam in manus suas, omnes rapuit in admirationem excellentiarum DEI, enucleatè explanando illis admirabilem & stupendam illam di-

Campus
frugibus
refertus

positionem, quam quotidie ante oculos habemus, & nemo nostrum considerat?

Mira alij
cuius spi-
cae fru-
mentariae.

Nonne videtis, inquiebat, quâ ratione Creatori fuerit curâ, collocare in omnia ordinem omnia hæc parva grana, illorumque cuilibet particularem suam destinare cellulam, ut illic viverent in pace, & in concordia, abs eo, quod unum alteri esset in commodo? Videtis, quomodo non solum quodlibet specialem suam incolat cellulam, sed & particulari induatur amictu? quid est hoc, mi DEUS? Ecce tibi miraculum, quod ad eò deprædicavit sacer codex in filiis Israël, dum erant in deserto? Ipsorum vestes, quibus amiciebantur in infantia, non tantum continuo usu non atterebantur, sed crescebant cum ipsis, juxta quod eorum corpora crescebant in annis; nec unicum duntaxat est frumenti granulum, quod non vestieris parvulo suo habitu, qui crescit cum ipso, tamque benè se accommodat ipsius corpori, ut nulli posset servire alteri. Quis ita ad amissim texta singula insecuit & concinnavit? quis ita dexterè consuit, ut nulla prorsus appareat sutura?

Interim, dum tanto studio

considerabat exteriorem hanc pulchritudinem, alius, qui peritum agebat philosophum, dicebat illi: nihil hoc est, corticem duntaxat & externam intueri formam: Verum an nôsti, quàm admirabilem virtutem absconderit DEUS in parvulo hoc grano, ut ex ipso solo alimenta provideat omnibus hominibus, qui sunt in mundo. Siquidem dum conjicitur id solummodo in terram, abs es, quod amplius de ipso cogitetur, producet ad minimum integram spicam vel quandoque plures, omnes aliis granis velut suis onustas prolibus, & eadem, quâ pater gaudet, naturâ & virtute locupletatis. Quod si hæc iterum conjiciantur in terram, producuntur ex iis alia in longè majori adhuc numero, eandem omnino virtutem habentia: Et hæc sicut priora terræ mandata idem omnino facient, ita ut post aliorum annorum decursum impletura sint omnem terram messe tam divite & copiosa, ut omnes homines & omnia animalia exin facillè viverent, & interea omne suum alimentum aliundè non traherent, nisi ex solo hoc parvulo frumenti granulo? Et quod magis stupendum est, id magis considerare volenti, hæc virtus tam specialis est parvæ huic creaturæ, ut

Miranda
virtus uni-
ci tantum
grani.

NON

nonnisi ipsa sola in mundo hæc gaudeat prærogativa: cùm nec omnes Angeli in Cælo id facere possint, nec omnes mundi Monarchæ hanc habeant potestatem; jactent hi se de potestate suâ, quantum voluerint, dependere tamen debent ab uno grani frumento, si panem suum habere velint supra mensam. Ah! quomodò possibile est nos ignorare dependentiam infinitam, quâ DEO subdimur, cùm ipse

à Creaturarum suarum minimâ ita nos faciat dependere.

Contemplativus, qui argumentum subministraverat discursui hujus philosophi, simul ansam ex virtute hæc absconditâ, quam detexerat in suo frumenti grano, loquendi nobis de Excellentiss DEI, modo tam sublimi, ut omnes nos summâ voluptate affecerit. Ecce tibi quid dixerit.

ARGUMENTUM.

1. Quod DEUS sit ubique, & in nullo sit loco.
2. Quod nobis sit præsentissimus & infinito modo à nobis remotus.
3. Amoroſa consideratio circa id, quod DEUS sit præſens cordibus noſtris.

ARTICULUS I.

Ingens videris tibi detexisse mysterium, dum virtutem hanc secretam observasti, quam DEUS abscondit in grano frumenti; Sed ultra progredere, & invenies virtutem aliam infinito modo majorem, sed incognitam hominibus. Deus ipse est, qui totus integer absconditus est in virtute hæc absconditâ; Sed sicut impossibile est oculis nostris corporeis videre occultam hanc vir-

tutem in grano frumenti, licet corporealem, & nonnisi oculi animæ illam cognoscere possunt; sic intellectus noster naturalis tantæ virtutis non est, videndi DEUM in virtute hæc secretâ absconditum; requiruntur oculi fidei, ad illum ibi conspicendum: quicumque hos habet benè apertos & probè illuminatos, videt & admiratur magnitudinem DEI totam integram in minimâ Creaturarum.

Quomodò totam integram?
inter-

interpellat philosophus attonitus ad hanc propositionem. Quâ ratione magnitudo DEI inclusa esse possit in spatio tam arcto? Nonne DEUS est immensus? Nonne cœlum & terram ipse implet? Nonne etiam infinities major est cœlis? Absque dubio respondet alter; sed totus immensus, uti est, necessario dici debet totus integer esse in minimâ Creaturarum, vel omnino ibi non esse. Dicere, quod omnino ibi non sit, hoc esset negare immensitatem ejus, quæ ipsum præsentissimum reddit omnibus creaturis: Dicere, quod ibi tantum sit ex parte, innueret, DEUM constare ex partibus se componentibus, adeoque divisibilem esse, & perire posse, & consequenter DEUM non esse. Dicendum igitur est, ipsum esse ibi totum integrum, cum ipse sit magnum totum, quod est maxime simplex, maxime unum, maxime indivisibile. Et ecce id, quod præbuit mihi aliquam facilitatem ipsum concipiendi.

Immensitas Dei est respectu loci id, quod est ipse æternitas respectu temporis.

Non est judicandum de magnitudine DEI ex spatiis locorum, si de illius duratione judicandum non est ex longitudine temporum. Quod est æternitas DEI respectu temporum, hoc est immensitas DEI respectu lo-

corum. Dimetiri non posses longitudinem æternitatis DEI adjiciendo millonum milliones sæculorum, unum millionem post alterum, cum tempus non sit nisi duratio composita ex partibus, quæ omnes finitæ sunt: & æternitas est infinitum quoddam non habens partes se componentes; Est instans quoddam invariabile, totum integrum respondet singulis momentis temporum, omnemque horum infinito modo transcendens durationem: ita ut tota æternitas DEI præsens sit unico instanti indivisibili nostri temporis; Et tamen ipsius æternitas includi non potest intra omnem temporum durationem. Sic metiri quodque nunquam poteris immensam magnitudinem essentia DEI, adjiciendo magnitudinem unius loci loco alteri, nec maximum spatium spatio adhuc majori, nec quidquam aliud, quodcunque facere poteris, faciendo ad concipiendam ipsius magnitudinem. Ratio est, quod totus locus necessario habeat suam circumferentiam, quâ constringatur & terminetur; immensitas autem DEI essentialiter sit absque circumferentiâ, fine, & termino. Nullus igitur locus est, qui continere ipsum possit, cum infinito modo sit magnus: & tamen magnitudo hæc tam est simplex, ut

ut absolutè sit indivisibilis; & consequenter verum est, ipsam totam unitam & totam præsentem esse in quâlibet loci parte, quàm parva & quàm indivisibilis hæc etiam sit, quantumvis illa se extendat abs aliquâ extensione locali ultra omnia loca actualia vel possibilis, vera vel imaginaria.

Deus infinito modo distat à nobis, & infinito modo est proximus nobis.

Dici igitur potest, DEUM esse ubique, & tamen nullo esse loco. Ipse est ubique, quia nulla est creatura, quantumvis minima, quando etiam non foret, nisi aëris atomus, in quâ non sit totus integer: Et tamen nullo est loco, id est, quod non habeat aliquem locum, quo restringatur & includatur, eo quod infinito modo omnem locorum transcendat amplitudinem; Et consequenter verum est dicere, ipsum infinito modo esse nobis proximum, & infinito modo à nobis elongatum. Est infinito modo remotus à nobis per suam immensitatem, si consideretur, quod magnitudo ipsius sit infinita, nosque non simus, nisi levis & tenuis atomus, & veluti parvulum frumentum nihili: Sic namque finitum est infinito modo remotum & distans ab infinito. Verùm, est quoque infinito modo nobis per suam immensitatem proximus, si considere-

tur ipsius præsentia; Siquidem ipse includit nos in semetipso, ipse nos circumdat, nos penetrat, nos replet, est nobis magis intimus, quàm nos simus nobismetipsis. Hæc sublimis Theologia est, quam edocuit Sanctus Paulus sapientes Arecapagi, quæque convertit magnum Sanctum Dionysium; quod licet DEUS nobis sit absconditus, nosque nullibi ipsum videamus, ipse tamen tam vicinus sit nobis, ut simus in ipso, vivamus in ipso, & omnia agamus in ipso: *In ipso enim vivimus, movemur & sumus.*

Philosophus, qui arrectis auribus ipsum audiebat, continere non poterat vehementem motum ac impetum, quem Deus in ipsius excitaverat corde, considerante & gustante hanc veritatem. Itanè mi DEUS, dicebat, sublatis in cælum oculis, & totus ardore divino etiam faciem ipsius inflammante succensus: Itanè mi DEUS, tu es in me & ego sum in te, & nihil potest me rapere extra te, eo quod immensitas tua, tam continuo tamque necessario te reddit præsentem cordi meo, ut annihilari deberet, ne amplius divinâ tuâ frueretur præsentia! Et tu ignis consumens es; Eceur ergo non totus exardesco.

T t

& ex

Gaudium animæ ex eo, quod immensitas Dei replet, at nostrum cor.

& ex tuâ succendor præsentia? An circumferre quis possit tam ingentem ignem in pectore & non succendi? *Habitare cum igne devorante?* Tu es bonum infinitum & ingens æternorum gaudiorum oceanus, totum tuâ præsentia beatificans Cælum; quid ergò mihi amplius desiderandum in mundo, dum summum ac supremum te bonum possideo? Ita, possideo illud, si illud amem: Novi enim, amorem esse vinculum sacrum, quod non solum ligat & constringit amantes, sed etiam unum transfert in possessionem alterius: Certus igitur sum, quod non solum ipsum totum habeam præsentem, sed ipsum possideam, si ipsum amem; Ipse mihi & ego illi; ipse dat se mihi velut thesaurum inalienabilem; Ipse spectat ad me jure tam certo, quod mihi ipse tribuit gratia, ut non solum nulla potentia creata in cælo, nec in terrâ, nec in inferno eundem mihi tollere possit: Sed nec DEUS sibi ipsi relinquere voluerit libertatem, ut privare me posset charâ possessione suâ, nisi aliquo me peccato indignum reddere voluero. O solatium omnium solatiorum maximum! Cætera omnia auferri mihi possunt; Sed hæc omnia non difficulter relinquam, ut perfectè beatus semper sim, si DEUS mihi maneat.

Admiror quidem, sed capere Divitiarum alicujus animæ, quæ totum Deum excipit hospitio cordis sui satis non possum, quod modò dixisti, nempe quod DEUS totus integer habitet in corde meo. Itanè verum est, DEUM totum immensum, sicuti est, totum integrum esse in corde meo, tantundem sicut in toto universo & etiam ultra cælos, sed modo quodam, qui incomparabiliter beatiorem me reddit, quàm universam naturam corporalem, cum alligatus sit cordi meo æternis gratiæ & amoris sui vinculis, quæ nullâ vi poterunt rumpi, si fidelis & constans in ipso amando perseveraverim. Eheu! Non agnovi hucusque felicitatem meam; nunquam enim, sicut oportet, rimatus sum pretiosum hunc Theaurum, quem mecum circumfero, quiq̃ reverè meus est, cujus non æstimavi, nec consideratè enumeravi omnes, quas in se continet, divitias. Ingrediamur anima mea huc, & videamus pretiositatem & abundantiam divitiarum tuarum. Si voluptas avari cujusdam magna est, si aperiens suas cistas inveniat, divitias suas multò majores esse, quàm crediderat; gaudium tuum longè adhuc majus erit, si exactè enumeres & accuratè perpendas divitias thesauri tui; cum hæc infinitò modo pretiosiores & abundantiores sint, quàm cogitare, tibiq̃ imaginari possis, Vide-

Valor am-
oris, quo
Deus nos
proſequi-
tur.

Videbis ibi aurum accenſum
infiniſi amoris, replentis cor i-
pſius DEI: amoris illius, quo
amat ſe tantum, quantum eſt a-
mabilis; amoris illius, quo ſum-
mè gaudet & delectatur, ita hic
amor eſt præſens cordi tuo, i-
pſe id replet & penetrat, eo-
quod ſit DEUS ipſe: Tu ipſum
poſſides velut theſaurum tuum,
cùm verum ſit, poſſidere te De-
um, qui magis ad te pertinet,
quàm eſſe tuum proprium & vi-
ta tua naturalis, cùm mille ac-
cidentia tibi etiam invito illam
poſſint auferre, pretioſum au-
tem amorem hunc, quamdiu il-
lum conſervare volueris, tibi è
corde tuo eripere poſſit nemo.
Ecce particulam quandam the-
ſauri tui: Sed an nôſti, quanti
ſit valoris? conſidera attentè,
perpende ſolicitè, arripe libram
manibus, & colloca in unam lan-
cem mundum univerſum, ſi vel-
is, & omnia, quæ extracta ſunt
è nihilo per omnipotentem ma-
num DEI; adjuuge illa omnia,
quæ inde adhuc extrahi poſſent,
quo ad exhaustiſſet omnes illas
profundas abyſſos, ſi poſſibile
foret: Videbis hæc omnia in
comparatione nihil eſſe, teque
ſolum poſſidendo amorem infi-
nitum DEI in corde tuo ditio-
rem eſſe, quàm ſi omnia illa ſi-
mul in unum coacervata poſſi-
deres; quid enim ſunt creata o-

mnia, tam actualia; quàm poſ-
ſibilia in comparatione cum Deo?

Sed an nôſti, quod pretio-
ſum hoc donum amoris ſui, jam
fecerit tibi ab æterno? Tu non-
dum eras, & ipſe jam amabat te:
In Charitate perpetuâ dilexi te.
Ab æterno momento, quo ama-
vit ſeipſum, effudit ſpeciali ex
bonitate cor ſuum erga te, ad
amandum quoque te, cùm tibi
jam tunc voluerit omne bonum,
quod tibi poſteà exhibuit in tem-
pore, quodque tibi præparave-
rat ab æternitate: Et perfectus
hic amor nunquam deſtitit ama-
re te vel unico momento. Vi-
de an dignè æſtimare poteris du-
rationem infinitam & conſtan-
tiam invariabilem amoris hujus,
quo te beavit. Si ponderare
non potueris hujus valorem an
metiri poteris ejus longitudi-
nem? Accipe durationem omni-
um ſæculorum, & adjuuge tot
milliones ſæculorum, quot ſunt
momenta in omnibus ſæculis,
nondum invenisti ejusdem lon-
gitudinem: Incipe de novo du-
plicare hæc omnia, ſicque con-
tinuum per totum deſluxum vi-
tæ tuæ, nunquam dimetiri pot-
eris ipſius longitudinem, eo-
quod infinita ſit: Cùm ergò jam
poſſederis totum hunc pretio-
ſum theſaurum, infinito modo
jam dives eras ab æterno. *Quam-*

Longitudo
amoris Dei
erga nos.

vis enim, cum tunc nondum habueris esse, DEUS illum non inclusit in corde tuo, inclusit tamen illum in corde suo, jam cogitavit de te, bene tibi voluit, præparavit jam tibi abundantiam miserationum suarum, quibus replere te voluit tam in tempore, quam æternitate; sicque tu jam eras in thesauro tuo, id est, in amore illo infinito DEI tui, quamvis thesaurus tuus nondum fuerit in te; & jam dum dedit tibi, dedit quoque possessionem illius.

Liberalitas
amoris Dei
erga nos,

O quam dives es anima mea, si tuas cognosceres divitias! Sed quia illas non cernis oculis tuis corporeis, illas non tangis tuis manibus, sicut avarus suum dinumerans aurum, ideo credis illas non esse, nisi bona imaginaria, & forsan hæc omnia non nisi figmento attribuis. Sed dic mihi: sitne amor imaginarius, dum cernis, te innumeris ab eo mactari beneficiis: *Quid enim habes, quod non accepisti?* Sitne amor imaginarius ille, qui tantæ virtutis fuit, ut unigenitum DEI Filium è sinu patris sui traxerit in terram, ad illum tibi donandum; quod idem fuit, ac si proprium cor suum è pectore suo eruisset, illudque inseruisset tuo? Et ut scias hanc prodigalitatem fuisse divini sui Amoris,

id expressis verbis Evangelium explanare voluit: *Sic DEUS dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Sitne amor imaginarius ille, qui tantæ fuit fortitudinis, ut prævaluerit ipsi Deo, ipsum humiliaverit, prostraverit, sacrificaverit pro te in cruce? Hinc Sanctus Apostolus hunc videns excessum, præ admiratione deficiens, totus corde accendebatur, dum cernebat ipsum pro se immolatum, dum dixit: *Dilexit me & tradidit semetipsum pro me.* Quis dicere posset, hunc imaginarium esse amorem?

Est igitur hic amor infinito modo pretiosus in suo valore, æternus in suâ duratione, omnipotens in suâ fortitudine, inexhaustus in suâ liberalitate, immensus in suâ magnitudine: Et totus hic amor est actualiter præsens in corde tuo, tu possides ipsum velut thesaurum ad te spectantem, illo veluti tuo tibi licet uti, & ex illo tua solvere debita. Mi DEUS, non habeo in proprio corde meo amorem, qui tantum amare te possit, quantum es amabilis; sed tuum donasti mihi; cum ergò meus sit, accipio ipsum, eundemque tibi offero, teque amo eodem amore æterno, omnipotente, & immenso, quo amas temetipsum. O quam bene intelligo, immergen-

Solvere
possimus
cuncta d
bita nost
thesauro
nostro.

gendam mihi esse continuò voluntatem meam in tuam, & amorem meum in tuum amorem! Nihil in me relinquatur mei, sed totus transeam in te, tanquam inflammatus à te. Mi DEUS, quantâ fruere consolatione, si forem semper sollicitus mecum ipse dinumerare sigillatim divitias thesauri mei? Cum firmissima sit veritas, possidere me DEUM totum integrum in corde meo, qui mihi præsens est, & qui meus est.

Cum amore Dei, habemus omnes perfectiones Dei in corde nostro.

Nihil ominis hæc non nisi unica est Thesauri mei portio; infinitas in ipso conspicio alias eiusdem omninò valoris, omnesque pariter ad me pertinentes; ipsius omnipotentiam, quæ facit omnia & conservat omnia; ipsius sapientiam, quæ regit omnia; ipsius bonitatem, quæ attrahit omnia; ipsius providentiam, quæ nutrit omnia; ipsius misericordiam, quæ subvenit omnibus; & omnes cæteras perfectiones ipsius infinitas, quæ non solum sunt inseparabiles ab ipso, sed quæ idem omninò sunt cum essentiâ ipsius. Et hæc omnia sunt actualiter in corde meo, & pertinent ad me tanquam verus thesaurus meus; illa possideo fortius & arctius mihi affixa, quam mea sit anima meo unita corpori. Si tota æter-

nitas non sufficeret mihi ad dinumerandam unicam Thesauri mei portionem, quando & quomodo aliarum inire potero rationem? O quam copiosam inveniret materiam anima intus in corde loquendi cum DEO, quamque longè alias gustaret ibi delicias, quam totus simul mundus propinare ipsi posset, si sciret, sicut oportet, Thesauri sui divitias dispensare? Exploratum habere præsentiam DEI in corde suo, ô DEUS amoris! quantum bonæ animæ hic aspectus affert gaudii ac jubili? Ecce ergo te, mi DEUS! te habeo, te circumfero, te possideo intra me ipsum; Et id non advertēbam. Ah! postquam aliquando te inveni, satis est, abundè est. Apage vobiscum creaturæ omnes, ne ultra deinceps interpellate me, nil amplius vobiscum mihi negotii, inclusum me deinceps servabit me thesaurus meus, ut cum voluptate omnes meas aspiciam divitias. Te igitur habeo, te possideo in arcano cordis mei; ô pretiosissime mi Thesaure! nunquam amplius in perpetuum te deseram.

✠ (o) ✠

T t 3

AR:

ARGUMENTUM.

1. Egregius modus formandi nobis perquam magnam ideam & imaginem immensitatis DEI.

2. Quantum admirari debemus, tam magnum DEUM se demittere ad nos, qui nihil sumus.

ARTICULUS II.

Hic mundus nihil est respectu magnitudinis Dei

PERquam pius & prudens Ecclesiasticus, qui societati comitem se adjunxit, cum illam hoc detentam inveniret colloquio, ita nos affatus est. Quid diceretis ergo, si aliquam formaretis ideam circa immensam magnitudinem optimi hujus DEI, qui tali ratione totus integer habitare dignatur in corde nostro? putamus, nos aliquid dixisse de eo, quando cum Sacra Scriptura dicimus, quod caeli caelorum ipsum capere non possint; & tamen hoc nihil est dicere; Si quidem universa haec mundi machina non est tantae magnitudinis, respectu ipsius immensitatis, quantae est granulum arenae respectu amplitudinis caelorum. Non absque dubio, non est tantae, nam licet videatur nobis enormis improportio inter granulum arenae & universum caelum; nihilominus accumulari & coacervari possent tot arenae granula, ut tandem fieret acervus

magnitudine caelis non impar. Sed in unum coge acervum tot mundos, quot volueris, accumulata plures, quam necessaria forent arenae granula, ad assequendam parem magnitudinem, quae aequalis sit magnitudini DEI, cum haec sit infinita.

Contendebam olim intendere cogitationes meas, illasque inferre in magna illa spatia, quae extra caelos & mundum concipimus, ubi DEUS solus habitat in seipso, vique facta & nisu adhibito, illas adhuc altius & altius evibrare & abripere, ut viderem, an addiscere quid possem de immensa magnitudine DEI, sed invanum laborabam, & omnis meus conatus erat inutilis: hinc alium excogitabam modum, novum aliquid circa hoc addiscendi, qui & facillior est, meque in majorem ducit cognitionem: non quod per hunc concipere valeam totam DEI immensitatem; sed saltem videam clare, quam haec sit incomprehensibilis.

Intu-

Cogitationes nostrae nil comprehendere possunt de immensitate Dei.

Deus est
ultra mun-
dum.

Intueor totum hoc universum velut globum, suspensum in medio spatiorum valdè magnorum, ipsum undequaque circumdantium. In his spatiis, quæ sunt extra mundum, verum est, nullas adesse creaturas; sed tamen dici etiam non potest, ibi non esse, nisi purum nihil. Siquidem si esse DEI non esset magis extensum magnitudine mundi, & extra hunc nihil esset, nisi nihilum universale; clarè inde deduceretur, quod imperium hujus nihili infinito modo majus & amplius esset imperio essentia DEI; Et DEUS immensus non esset, sed hoc nihilum esset immensum. Quis non videt, hoc absque blasphemiam dici non posse, adeoque dicendum, essentiam DEI esse immensam in suâ magnitudine, & consequenter esse in omnibus illis infinitis spatiis, quæ nobis extra cælum imaginamur? Sed quis explicare nobis potest, quousque hæc immensitas se explicet & extendat?

Fulcher
modus
firmandi
sibi bonam
idæam de
immensitate
Dei.

Exinde, ut novi quid addiscam, impono vertici hujus globi aquilam, ut inde liberrimè & lineâ directâ avolet in magna illa spatia, quæ sunt extra cælos; Et ut tantò velocius, felicius ac facilius volet, appendo ipsi alam tam fortem, ut nun-

quam sit lassanda, volatumque tam celerem, ut tam velociter sit suum emensura iter, ut primum mobile, quod juxta supputationem Astrologorum, viginti milliones leucarum conficit intra horæ spatium. Ita leviter citoque volantem ipsam ablego, ut ultimum mihi inquirat terminum magnitudinis DEI. Anima, cui plus, quàm mihi fuisset pietatis, misisset illam nuntiatum nova dilecto suo, eique congregidisset schedam illis Sacræ Sponsæ verbis ex Epithalamio sacro notatam: *Disite dilecto meo, quia amore langueo;* adjunxisset his ipsa millenos bonos affectus adorationis, laudis, gratiarum actionis, fidelitatis, obedientiæ & amoris, dixissetque ipsi: *Vade, vola & dic dilecto meo, vota mea esse, ut crescam incessanter, tamque velociter excurram in omnes hos bonos affectus erga ipsum, tantaque promptitudine proficiam in ipsis, quantâ tu excarris & proficis in volatu tuo. Ne fatigeris, nec redeas apportatum mihi nova, de non invento termino magnitudinis ejus.*

An volitabit ipsa extra DEUM? Non, quia DEUS secundum divinam suam essentiam est in omnibus illis ingentibus spatiis mundum circumcingentibus,

bus, aliàs immensus non esset. Si concipi animo posset locus, ubi non esset, sique immensus non esset in suâ magnitudine, esset finitus, & si finitus esset, non esset DEUS. Verùm si tantâ volaret velocitate, ut intra horam viginti milliones leucarum conficeret, an brevi excursura esset extra DEUM? Non, si enim ultimum ipsius inveniret, intra aliquot annos, terminum, ipse hoc termino finiretur, adeoque non esset immensus. Jam à decem annis meam avolare feci aquilam, & ipsa ex hoc tempore, ne momento quidem quievit unico, & cum singulis conficiat horis viginti milliones leucarum, dicere non possem, ubi modò sit. Quando concipere volo aliquam immensitatis DEI idæam, aliud non ago, nisi quod ipsam interrogem: ubi modò es, aquila mea? An vota cordis mei nuntiasti dilecto meo? & mox permitto ipsam prosequi volatum suum & millena intra memetipsum ardentissima efformo desideria, ut meus erga ipsum amor eâ excrescat velocitate, quâ volatus mei ad ipsum nuntii.

Prodigiola
magnitudo
immensita-
tis Dei.

Postquàm hæc aquila eâdem omninò velocitate per centenos mille annos, absque interruptione vel unico momento factâ,

suam profecuta fuerit volatum, nonne extra vel ultra DEUM evolaverit? Non: quamvis enim hæc spatium, quod intra tam longum tempus tantâ celeritate percurreret, confundat animum, & omnes tum hominum, tum Angelorum absorbeat cogitationes, nihilominus tamen infinitum non esset, quia haberet terminum, quem immensitas DEI non habet. Facillam suam prosequi volatum eâdem omninò celeritate per alios centies millenos milliones annorum; adjuge his quoque tot milliones sæculorum, quot minuta complexi fuerint omnes hi anni; nunquam eò deveniet, ut inveniat ultimum terminum immensæ magnitudinis DEI: *Et magnitudinis ejus non est finis.* O magnitudo DEI quàm es incomprehensibilis? O immensitas essentia DEI quàm es admirabilis! Tu omnes absorbes cogitationes, tu omnia obtundis lumina, tu confundis, tu attonitum reddis animum te confidentem.

Interim optarem te eo esse loco, quo aquila mea esse posset, postquàm unico duntaxat die suam profecuta fuisset volatum, & exinde mundi aspiceres globum: quis & quantus ille tibi videretur? Heu! forsan non tantus

tantus; quantus est pilus. Sed quære teipsum in parvo hoc globo, & vide, quo ibidem fueris loco, quantæque futurus magnitudinis; an ansam fortassis habebis sapiendi altum, & magni faciendi tuæ splendorem ac Majestatem existentia. Ah! quam citò fateri cogèris, te non esse, nisi minimum quoddam nihilum! Compara te cum totâ mundi magnitudine, nonne minus es, quam centesima pars allicujus atomi? Sed compara te cum immensâ magnitudine Dei, quid eris? purum quoddam nihilum, aliquod archinihilum, mala quædam nihili umbra; & minus adhuc, si dici posset. Verùm si paulisper duntaxat nihilum tuum consideres coram immensitate DEI, nonne in profundam rapièris admirationem? nonne extra temetipsum te ferri oportet, si consideres immensas tanti tamque magni DEI erga te bonitates, erga te creaturam perversam, quæ toties ipsum offendis? Erga te, dico, contemptibilem nihili umbram, quæ ipsius oblivisceris, quæ ipsum negligis, quæ ipsum contemnis.

Stupenda
parvitas
hominis
comparata
cum ma-
gnitudine
Dei.

Bonitas
tanti Dei,
se demit-
tentis ad
nos, qui
nihil quæ-
mus,

An verum ergò sit mi DEUS, te tam immensum, uti es, non contemnere parvum hoc nihilum, quod tui obliviscitur, quod

te contemnit? Itane tam magnus es DEUS, ut, postquam omnes tum Angelorum tum hominum mentes, cunctos per omnem æternitatem intenderint nervos ad te comprehendendum, nunquam assecutura sint ultimum magnitudinis tuæ terminum? Et tantus, tamque magnus, ubi es, tuos demittis oculos super hominem, qui minus est atomo? *Et dignum ducis super hujusmodi aperire oculos tuos?* Itane ipsi intendis, tu, qui infinitam invenis voluptatem in contemplando divinas tuas magnitudines? Itane aperis super ipsum bonitatis tuæ oculos, quasi tuo foret dignus aspectu? æstimas ipsum, quæris ipsum, apponis erga ipsum cor tuum, penes ipsum & cum ipso habitas, ipsum amas, ipsi blandiris, & vis ab ipso amari? plura adhuc facis, siquidem assecurare ipsum dignaris, quod tuas cum ipso capias delicias, maximumque tuum sit desiderium benevolam & cordialem cum ipso contrahendi amicitiam, quin & familiaritatem amici intimi, haud aliter, ac si esset tibi æqualis. O prodigium bonitatum tuarum! quomodo possibile est, omnium hominum corda dulcore tuo non alligi? O amoris & incomprehensibilem miserationum tuarum excessum! Quid futurum est

Uu

est

est cordi attentè te consideranti? ubi est animus, qui hinc non absorbeatur abyssis.

Deus se annihilat, ut parvo nostro nihilo se accomodet.

Quid est homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid est ergò anima mea, quam tanti facis, ut non solum ipsam ames, sed tanto bonitatis excessu erga ipsam feraris, ut volueris humiliari, omnibus tuis exspoliari excellentiis, & quasi annihilari pro illâ; eo nomine formâ indui humanâ, ut illi te assimilares & tam stupendâ familiaritate lucrareris ipsam; laborare pro ipsâ, pati pro ipsa, mori pro ipsâ, & perdere te ipsum, ut ipsam servares. O prodigium Charitatis! quæ possibilis non erat, nisi DEO infinitæ bonitatis! Itane ô Divine Elia, abbrevias & contrahis te super parvulum infantem mortuum, accommodas te ipsius parvitati ad illum recalefaciendum, sicque resuscitandum; sed plus adhuc facis, quam Elia; accipis namque ipsius mortem in te, ut ipsi propriam tuam tribuas vitam. Si iudicem de eo, quod facis animæ meæ intus, ex eo, quod facis exterius oculis meis: Video, quod Verbum Caro factum sit, & immensa magnitudo tua reclinata sit in præsepio; Video, quod verbum incarnatum se totum

integrum mihi largiatur in Sanctissimâ Eucharistiâ; Video etiam, quod abbreviet & contrahat se usque ad minimum consecratæ hostiæ fragmentum. Quanta prodigia potentæ & amoris ipsius, ut totum integrum se donet mihi.

Quid agis, mi DEUS, in hoc Miraculo amoris excessu pro me, qui totum te trahit & rapit extra te? In finita bonitas! Tu confundis omnia, non novi amplius te, non novi amplius meipsum. Tu ne ipse es, magnitudo immensa, quem video in hoc præsepio, quem contemplor super hanc crucem, quem adoro sub exiguis his panis speciebus? Itane? hæc aquila, quæ evolavit & alarum remigio immensa illa diffudit spatia, tanto jam tempore, tamque celeri volatu, non potuit nobis referre nova de immensitate tuâ, nisi quod nullam habeat metam, nullos limites? Et ecce te totum coram oculis meis in præsepio supra linguam meam, in corde meo, quando te in augustissimo recepi Sacramento. Quis eò deduxit te, Majestas infinita, nisi potentia infiniti amoris, qui de tuâ triumphavit magnitudine? Ah! immerito dixi, quod non noverim te amplius in hoc statu: imò, amabilissime Domine, novi te bene,

benè, Ah! magis quam unquam in hoc statu es cognoscibilis; dum enim me tuam celas immensitatem, immensum tuum amorem revelas mihi.

Quanti æstimare debemus animam nostram.

Verum meam non amplius novi animam; ipsam nihil esse credebam, & contemnebam ipsam: Sed dum video, quod maximi ipsam facias, tu, qui sapientia es infinita, qui æquum nōsti rerum valorem, qui totum te integrum dedisti pro ipsa, qui tui pretio sanguinis & propriæ vitæ emisti ipsam ad æternaliter te possidendum. Quid concludere ex hoc possum, nisi, cum impossibile sit, te in æquâ rerum æstimatione falli; quod necessariò tanti ipsa valeat, quantum pro ipsâ comparandâ dare voluisti? O Admiratio transcendens omnem admirationem! DEUS immensus: tradit se totum æternum, meam ut habeat & possideat animam! An, dum ipsam tanti facit, decipi-

tur? hoc est impossibile. Ego igitur deceptus sum, nec competentem ipsius agnovi valorem, dum ipsam hucusque tam parvi feci.

Quænam hæc cæcitas! tanti æstimare res externas, quæ nihil sunt, quasque deferere oportet; his omnem impendere curam, his me totum invigilare, & propriam meam negligere animam, quæ sola est, quam DEUS æstimat, pro quâ descendit de cælo in terram: *Quid prodest homini, si universum mundum lucretur, anima vero sua detrimentum patiatur.* Matth. 16.

O mi DEUS, ighosce præteritæ ignorantia meæ, firmiter in sculpe menti meæ hæc veritates, quæ maximi sunt ponderis, ut deinceps nil æstimem, nisi solum te, & animam meam. *DEUS & anima mea.* Ecce totum, cui invigilandum est mihi, aufer cætera omnia, quæ nonnisi sunt crepundia.

ARGUMENTUM.

1. Discrimen inter immensitatem & presentiam Dei.
2. Quod tam absolute depende-

ARTICULUS. III.

Differentia inter immensitatem & presentiam Dei.

Tota societas, quæ plurimum oblectabatur Colloquio Doctoris hujus, majori adhuc ac-

cendebatur desiderio proficiendatatem & di ex doctrinâ & scientiâ ejus, presentiam Dei, quâ circa argumentum hoc haud am Dei, mediocriter excellere videbatur. Quærebatur ex eo, an idem omninò

Uu 2

mininò

minimò sit dicere, quod DEUS sit immensus, & dicere, quod in omnibus locis sit præsens. Non, inquit, non est idem; sed observamus hanc notabilem differentiam inter immensitatem & præsentiam DEI, quod immensitas sit perfectio absoluta, essentialis & necessaria in DEO, per quam concipimus, essentialiam DEI non habere limites in magnitudine suâ; Sed præsentia non est perfectio absoluta in Deo, cum sit relativa ad creaturas: ipsa non est perfectio æterna, eò quod DEUS præsens non sit creaturis, nisi postquam hæc sum esse acceperunt; non est ergò ipsa perfectio necessaria, cum absolute necessarium non fuerit, ut daret esse creaturis, & consequenter illas suâ honoraret præsentia; & ut verum fatear, præsentia DEI non tam est perfectio DEI, quam origo ac principium omnis perfectionis Creaturarum.

Concipitur
essentia
Dei duobus
modis.

Quando fit sermo de præsentia DEI, potest hæc concipi duobus modis; primus, quod Deus nobis sit præsens, id est, quod cogitemus de ipso & divinum ipsum esse aspiciamus velut præsentissimum loco, ubi sumus, vel oculis fidei. Secundus, quod DEO præsentemur, id est, quod ipse nos semper & perpetuò aspiciat oculis suis Divinis. Optandum, & quantum possi-

bile, adnitendum est nobis, ut DEUS nobis semper sit præsens, & nostra anima continuo ipsi intendat, ipso occupetur, si acquirere perfectionem velimus, cum hoc sit efficax ad illam obtinendam remedium: Sed tam est necessarium nobis, ut semper simus præsentemur DEO, ut, si ipse unico momento nos aspiciere cessaret, quantocyus omnes annihilaremur. Id forsan stupendum tibi videtur, cuique vix fidem adhibeas; Sed ut clarè hanc veritatem aspicias, eamquè probè in animum inducas.

Considera benè, quid sit univ^{Si Deus cessaret nos intueri annihilaremur.}ersus hic mundus? quomodo DEUS produxerit ipsum? Non id factum est brachiis carnis, sicut opifex extrueret palatium. DEUS est purus intellectus, & omne, quod facit, divino facit intellectu: Certum igitur est, totum hunc mundum factum ab ipso, esse opus intellectus ipsius. Jam intellectus ex propria suâ naturâ non producit, nisi cogitationes; Cum ergò tota hæc mundi machina producta sit ab intellectu DEI, verum est dicere, quod aliud non sit nisi magna cogitatio DEI; Sed intellectus DEI, qui est omnipotens, non producit cogitationes leves & mutabiles, sicut illæ sunt nostri intellectus, quæ non nisi sunt valde infirmæ. Cogitationes intellectus DEI sunt substantiæ solidæ, firmæ & constantes. In

Mundus
non est, nisi
cogitatio
Dei.

In æternitate non producit nisi unicam grandem & admirabilem cogitationem, quæ perfectè cognoscit & comprehendit seipsum, & hæc cogitatio est divina quædam substantia: ipse hanc producit per unicum solum verbum; Et hoc verbum totum spirituale sicut ipse, est Deus sicut ipse, & est Filius ipsius unigenitus. In creatione mundi produxit illam alteram cogitationem, quam nos videmus, quæ quidem, sicuti prima, non est substantia divina, quam eduxit è propriâ suâ essentiâ, est tamen substantia, quam extraxit è nihilo; & licet secunda hæc cogitatio sit quasi nihil, si comparatur cum primâ, nihil ominis dicendum est, quod non mediocri sit digna admiratione. Ipsius tam ampla magnitudo, diversitas illa innumerarum quasi partium ipsam componentium, ille tam pulcher ordo, illa tam benè ordinata directio, illa tam accepta omnium partium inter se correspondentia, ille tam splendidus decor, inexhaustæ ipsius divitiæ, illa tam iusta & infallibilis motuum ipsius periodus ac proportio; omnia hæc, quantò magis considerantur, tantò majorem pariunt admirationem. Quis diffitebitur hanc pulchram esse cogitationem, nullumque alium intellectum nisi Divinum hanc concipere potuisse vel producere?

Veruntamen pensatis omnibus aliud non est, nisi cogitatio Dei.

Jam quæso te considera, quæ sit natura cogitationum, & quæ ratione conserventur in esse suo. Nonne verum est, hoc fieri in tantum, quantum intellectus, qui ipsas formavit, ipsas quoque studet conservare? Si enim unico tantum momento se ab illis divertit, ipsius cogitationes in instanti diffugiunt & evanescent. Cum ergò totus hic mundus aliud non sit, nisi cogitatio intellectus Dei, nonne vides, quod impossibile sit, ipsum subsistere in esse suo, nisi is continuo ipsi sit præsens, & continuo actualiter aspiciatur ab omnipotente illo intellectu, qui ipsum formavit, quique ipsum nonnisi cogitando de illo conservat? nonne rectè judices, quod si unico tantum momento, suos ab illo diverteret oculos, non tam citò intellectus distracti evanesceret cogitatio, quàm ingens machina hæc quantocyùs in nihilum reverteretur?

Itanè mi Deus dependeo ab augustissimâ Majestate tuâ, nec esse, nec vitam habeo, nisi quia continuo me aspicias, & aspectus tuus mihi dat vitam? *Oculi Domini dant vitam.* Et si unico momento desisteres cogitare de me, amplius non essem; Et ego ingratus totos dies obliviscor tui?

Uu 3

Eheu!

Depend-
entia no-
stra ab ocu-
lis Dei.

Eheu! nihil sum, nisi cogitatio intellectus tui, & magis dependeo à te, quàm cogitatio mea à meo dependeat capite. Ah! quàm facile tibi esset annihilare me, si velles, dum eò insolentia procedo, ut offendere te audeam! Non opus foret intendere robur omnipotentis brachii tui, sicut dum extrahis creaturas è fundo nihil; solum si unico momento cessares cogitare de me & de illis, continuo omnes revertemur in nihilum primæ nostræ originis. Ah! si homines bene comprehenderent magnam hanc & admirabilem veritatem, illamque bene cordi insculperent; an committere peccatum auderent, quod tam horrendum est divinis ipsius oculis, ut timendum sit, quod illos avertat, ipsique in instanti pereant? Nonne semper in debitâ viverent submissione & reverentiâ coram oculis Dei, nunquam non intuentibus se?

Infans in
utero ma-
tris suæ,

Isa. 46.

Continua hæc Dei oblivio, in quâ vivimus, servissimas meretur pœnas abs dubio, nihil omnino contentus est amicabili calamo alicujus vatis sui eandem nobis exprobrare, & erroris emendandi admonere: *Audite me, qui portamini* ab utero meo: *Auscultate me, cogitate saltem de me, vos, quos porto & circumfero in sinu meo.* Si parvulus infans, quem portat mater, quemque totum adhuc non efformavit in utero

suo, haberet usum rationis; quantâ obligatione devinctum se censeret Matri se portanti, seque producenti? Nonne videret, se taliter omnino dependere ab illâ, ut abs illâ non esset? Ex ipsius formatus est substantiâ, ipsius nutritur alimentis, ipsius respirat respiratione, quin & vivere nisi ipsius vitâ non videtur: siquidem si mors feriat matrem, ferit & infantem, & unico ictu duas refecat vitas, ac si unum quid fuissent; & infelix infans jam exit è mundo, antequàm illum intraverit; & abs eo, quod prodierit è domo, aggredditur maximum, quod confici possit, iter, dum è tempore transit ad æternitatem.

Verùm hoc nihil est, respectu dependentiæ infinito modo majoris, quâ dependemus à DEO. Nam si infans est in matre, mater non est in infante. Opus autem est, ut essentia Dei intimo modo sit præsens essentiæ nostræ, ut illam penetret, illam animet, illamque conservet, opus est, ut ipsi det vitam & operationem, ac omnia, quæ habet. Divinus Areopagita mirè hoc quatuor verbis exprimit, dum dicit: *Collocat, Hierarch. fundat, & constringit omnia in seipso.* Si ambules, ambulas in Deo; si aspicias, aspicias in Deo, & aspectus tui transeunt per Deum; si respices, attrahis Deum versus regionem cordis tui, multò melius quàm aërem, quo se refrigerat:
Unico

Unico verbo, Deus est centrum tuum, est elementum tuum, extra quem vivere non posses.

Terra est elementum nostri corporis, sed Deus est elementum nostræ anime.

Totus hic mundus materialis est elementum corporis tui, nec unica illius pars est, quæ huic non seruiat, ipsique non sit necessaria. Illius cœlum huic suas effundit influentias, illius sol hoc illuminat, illius aër hoc refrigerat, illius ignis hoc calefacit, illius terra hoc conservat, illius animalia huic seruiunt; illius flores hoc recreant, illius fructus hoc nutriunt; denique is omnia ad hujus conservationem contribuit. Sed elementum animæ tuæ est Deus solus, qui omnia illi suppeditat; ita ut videatur, quod omnes adorandæ ipsius perfectiones certatim se impendant ad hujus non tantum conservationem, sed etiam perfectionem. Ipsius immensitas est cœlum, quod hanc circumdat & cingit; Divina ipsius sapientia est sol, qui hanc illuminat; ipsius amor est ignis, qui hanc calefacit, ipsius bonitas est aër, quem hæc respicit; ipsius omnipotentia est terra, quæ hanc conservat; ipsius providentia est mater, quæ hanc nutrit; ipsius gratiæ & consolationes divinæ sunt fructus, qui huic tribuunt vitam; ita ut verum sit, potius corpus tuum carere posse omnibus partibus hujus mundi sensibilis, quam anima tua carere possit Deo. Et nihil omnino, dum quasi toti occupamur

colendâ terrâ & quærendo subsidium ab omnibus creaturis mundi hujus materialis pro necessitatibus corporis, anima nostra tam parum cogitat de Deo, qui est divinus hic mundus omnia illi suppeditans, & sine quo vivere non posset, quasi ipsius omnino non indigeret.

Hinc est, quod suam concludat querimoniam, affectuosâ hæc & efficaci exhortatione: *Memento te istud & confundamini, & redite prævaricatores ad cor.* Ponite nobis ob oculos omnia hæc & confundimini; considerate magnam, quam habetis, præsentiam meam indigentiam; aspiciate continuas, quibus vos prosequor, curas, nunquam meos à vobis avertens oculos, nunquam non meis vos beneficiis accumulans, quasi vos soli meam sollicitam haberetis providentiam. Ponderate benè hæc omnia, vosque pudeat ingratitude vestræ. Meum semper vobiscum est cor, & vestrum sæpè sapius procul est à me. Redite prævaricatores, recedite à vestris erroribus, revertimini ad cor. Verum ad quod redibitis cor? si redeatis ad vestrum, insignem vobis faciet exprobrationem magnæ infidelitatis vestræ: sed redite ad cor meum, quod amat vos, dicit nobis misericors Deus: invenietis id semper mirâ erga vos plenum bonitate. *Revertere ad hocce cor,*

Deus nos adhortatur, ut ad ipsum redeamus. Isa. 46.

cor, quod te portavit ab aeterno in seipso, amando te amore constante & fideli, nec unico momento tui deponens memoriam. Revertere ad cor hoc, quod tui flagrat desiderio, quodque non cessat te inquirere per suam gratiam, dum tu non cessas illud fugere per tuam offensam. Revertere ad cor hoc, quod post omnes injurias à te sibi factis, tibi infinita præparat bona in aeternitate, si redire volueris ad ipsum: *Redite prævaricatores ad cor.* Ad cor hoc redeundum est; venite, expectans expectat vos, cum ardētissimo affectuosè recipiendi vos desiderio. Ex omni parte redeundum est vobis ad illud, velut ad vestrum centrum, ad vestram requiem, ad vestram felicitatem, aperit se vobis, vocat vos, invitat vos, totum paratum ad recipiendum vos, redite, redite ad illud.

O bonitas infinita! nonne oportet esse cor durius aere, ferocius tygride, nisi paternâ hâc flexatur bonitate? Ita, mi Deus, revertar ab erroribus meis; abstraham animum meum ab omnibus inutilibus creaturarum obstaculis, quæ tui oblivionem menti inducunt; Eruiam è corde meo omnes alios affectus, qui ab eo me abstrahunt: Video enim, me nunquam nec contentum nec beatum fore, nisi redeam ad cor Patris mei. Hic vivam, hic moriar, ab hoc nunquam separabor in aeternum: *Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.* Ecce requiem meam pro tempore & aeternitate; Ecce securum habitaculum meum, hoc elegi, hic figam animam meam, hic votum clausuræ faciam, ut adimam mihi libertatem, nunquam amplius inde exeundi.

ARGUMENTUM.

Quomodo videri possit immensitas & præsentia Dei in omnibus rebus creatis.
1. *Præsentia ipsius manifestata*

replet amore omnes Sanctos in cælo, & præsentia ipsius abscondita accendit Sanctos in terrâ ardenti desiderio videndi ipsū.

ARTICULUS IV.

Requiritur magna fides, dicebat quispiam è societate, non admodum spiritualis & cæteris impar pietate, ad credendum o-

mnia ea, quæ nobis dicuntur de immensitate & præsentia Dei: Nam quis capere possit, quod omnes repleat creaturas, & tamen nulla id ipsum percipiat? quod sit ubivis, & tamen nemo illum ali-

alicubi videat? Dicitur nostros sensus, nobis potius esse obstaculo, quàm subsidio ad videndum illum, eoquod sit Spiritus, sensus autem nostri non nisi res materiales cognoscere possint. Dicitur etiam nostrum intellectum nullam habere capacitatem ad cognoscendum illum, eoquod sit finitus, Deus autem sit ens infinitum. Nil ergò aliud restat, quod Deum cognoscat, nisi sola fides: Interim tamen dicitur, quod fides tota sit in tenebris: quomodo ergò demonstrare & ostendere nobis posset Deum immensum & ubique præsentem? Imò sacer codex expressè nobis dicit *Deum nemo vidit unquam*. Si fecit hunc mundum, uti dicitur, eo nomine, ut se extra semetipsum manifestet; unde venit, quod ita se abscondat omnibus rebus creatis, & nemo ipsum videre possit?

Quomodo
oculi no-
stri servire
nobis pos-
sint ad vi-
dendum
Deum.

Quid inquis, respòdit ipsi Theologus, magno cum fervore? Cæcus is sit oportet, qui Deum non videt; nihil visibilius est in mundo, omnia nobis loquuntur de ipso, omnia nobis inerviunt ad acquirèdam ipsius cognitionem: sensus nostri inserviunt nobis ad ipsum quærendum, intellectus noster nobis servit, ad ipsum paulisper jam videndum; Sed fides largitur nobis perfectam de ipso cognitionem, qualem habere possumus in terris. Ablego meos oculos ad quærendum illum

ubivis, & referunt mihi, quod viderint aliquod lumen, colores ac pulchritudines ubivis locorum dispersas: hâc super re intellectus meus discurrit & secum argumentatur: quod si datur lumen tam gratum, tam jucundum pro sensibus; si dantur colores eximiâ pulchritudine insignes pro oculis corporis, necessario dari debent & aliud lumen pro intellectu, & aliæ pulchritudines pro animâ, quæ superent tantum illas, quantum superat & excellit anima corpus: Ah! quodnam est hoc lumen super omne lumen, est quænam hæc pulchritudo super omnem pulchritudinem, nisi Deus ipse? Jam intellectus cognoscit ex eo quendam radium, sed fides altius ipsum elevat, omnesque illius splendores ipsi detegit, dum docet & dicit: *Quoniam Deus lux est, & in eo tenebræ non sunt ulla.*

Qui est lumen infinitum, æternum, tamque purum, ut nullis omninò involvatur tenebris. Et quod solidum animæ affert solatium, est, quod nobis promissum sit, visuros nos aliquando admirabile hoc lumen in pleno æternæ splendore gloriæ: Et manifestabo ei me ipsum. Ecce quomodo oculi mei, intellectus meus, fides mea videre me faciant præsentiam Dei manifestè in lumine suo.

Ablego similiter aures meas ad quærendum Deum meum: hæc mihi referunt, audivisse se aliquem præsentem.

Xx

quem sonum, harmoniam, modulos musicos, quibus delectatæ fuerint; mox desuper meus ratiocinatur intellectus, & apud se inquit: unde oritur admirabilis hic concentus? quis gratiosam hanc instituit harmoniam, quæ similiter demulcet aures per universum orbem? Non videtur oculis, non tangitur manibus: interim invisibiliter intrat in aures corporis, & delectat animos proportionem quædam vocum dissimilium, & certâ quædam diversorum concordiam tonorum, qui dum inter se pugnant, pacem inveniunt, & pacificè componunt eos, qui fuerant irritati. Quis iste Musicorum peritus Magister componere potuit universalem hanc harmoniam, quis illam dirigit ubique? quis illam ubivis reddit acceptam? Concipit exin jam aliquid Divinum, intelligentiam quædam universalem, aliquem spiritum, melodiam illam, quæ sensus tangit, multo sublimiorem. Sed fides lumen hoc inceptum perficit, illique declarat, hunc esse Deum: *Qui facit concordiam in sublimibus suis.* Ipse est, qui infinitum æternæ hujus musicæ componit dulcorem, quo omnes beatos in cælo delectat. O harmonia cœlestis, quam incomprehensibilis es nobis! omnia, quæ aures nostras hic demulcent in terris, in comparatione cum illâ non sunt, nisi triste quoddam ac molestum silentium. Nôstis

historiam de illo, cui, cum in sylvam concessisset solus, dulcorem hujus melodiæ mente revolvens, incassumque illam comprehendere adnirans, genium cœlestem Deus submisit sub specie parvæ cujusdam aviculæ, quæ tam suavè resonabat melos, ut manserit totus illectus & extra semetipsû raptus, ita ut non tantum plures dies, sed & plures annos illo audiendo consumpserit, abs eo, quod adverterit; vel unicum transisse momentum. Ah! quid erit hoc mi Deus, si plenam cœli audiemus melodiam?

Eadem ratione ablego alios meos sensus, meum odoratum, meam linguam, meas manus, ad inquirendum Deum meum in creaturis. Verum quidem est, illos aliud mihi non referre, nisi quod perceperint odores, sapes, res palpabiles. Sed quam parum etiam habeam rationis, judicare exin mihi licet, quod, cum omnia hæc habeant auctorem se se producentem, is debeat esse odor super omnes odores, sapor super omnes sapes, ens infinito modo perfectum, super omnia entia sensibus nostris perceptibilia. Siquidem quâ ratione dare potuisset aliquam perfectionem creaturis, si ipsam modo excellentissimo non possedisset? Video ergo ipsum ubique, si considerare ipsum voluero; nec unica quidem est creatura, quæ non

Omnes
sensus no-
stri osten-
dere nobis
possunt
Deum præ-
sentem.

non aliquid relinquat vestigium excellentiarum ipsius, quæ visibiles non sunt, nisi animabus, quæ sese supra sensus attollunt.

Deus depictus est in omnibus creaturis.

Nonne tenuis quidam gloriæ ipsius apparet radius in fulgentissimo solis splendore? nonne conspicitur immensitatis ejus imago quædam, in vastissimâ Cælorum amplitudine? Nonne observamus umbram quandam æternitatis ipsius in longitudine temporum & perpetuo fluviorum decursu? Nonne deprehendimus quædam pulchritudinis ipsius lineamenta in decore florum, in fulgore margaritarum, in humanæ faciei majestate, tamque gratâ varietate colorum, quibus pennas distinxit & depinxit avium? Nonne similitudo quædam divinæ ipsius sapientiæ agnoscitur in naturali animalium instinctu, quo semetipsa gubernant & in mirabili illâ dexteritate, quâ locupletavit illa, tum ad se conservandum, tum ad se defendendum contra inimicos? Nonne quandam intuemur imitationem liberalissimæ ipsius bonitatis in inexhaustâ fœcunditate, quam impertitus est terræ, virtute cujus nobis progignere non cessat omnis generis fructus, naturâ, gustu, colore & figurâ diversos? denique nec unica quidem è Creaturis est, quæ aliquâ ratione non portet characterem Creatoris sui; & omnes totidem sunt voces,

quæ tam sublimi nobis tono inclamant, ut surdum esse oporteat, si quis non audiat, illud: *Ipsæ fecit nos & non ipsi nos.* Nosmetipsi non fecimus nos; est nobis auctor, qui nos per suam creavit potentiam, qui nos per suam conservat præsentiam, qui nos per suam gubernat sapientiam, quique omnibus nostris prospicit necessitatibus, per suam providentiam. Verum quidem est, nihil magis Deo esse invisibile illis, qui non nisi oculos habent corporis; Sed nihil magis visibile illis, qui sese supra sensus attollunt, ipsumque oculis fidei intuentur.

Sed tandem quid mihi prodest obscurus hic infinitæ pulchritudinis Dei mei intuitus, nisi ut languere faciat animam meam præ tædio, dum tempore tam diuturno se hisce tenebris videt involutam? procul abest, ut satiata sit, intuendo ipsum tam imperfectè, sed hanc luminis scintillam recipit eâ ferè ratione, quâ fornax fabri ferrarii reciperet guttam aquæ, quæ ad aliud non servit, nisi ad magis ipsum accendendum. Anima mea augeri sentit desiderium suum, quod ardet clarè videndi pulchritudinem hanc æternam, cujus perfecta fruitio solum bonum est, quo effici potest beata. Frustrâ mihi dicitur: Deus tuus ubique præsens est; quocumque voles, tuos verte oculos, & videbis ipsum se

in omnibus visibilem reddere creaturis, probè novi, ibi ipsum esse, sed est absconditus; Id, quod oculi mei vident, non est, quod cor meum desiderat.

Si videam solem manè è sinu auroræ prodeuntem, totum velut diademate suis coronatum radiis, ex auro & lapidibus preciosis contexto, ad lætificandam denudè universam naturam, aspiciendo ipsam bono, ut ajunt, oculo, hæc pulchritudo creata mihi non satisfacit, libenter diceret ipsi cor meum: speciosum astrum, revertere & redux dic ei, qui creavit te, quod non lumen tuum, sed infinitæ pulchritudinis ipsius splendorem anhelet & desideret anima mea.

Si audiam jucundum canentium avicularum murmur, quæ velut tot periti musici, in scholâ naturæ instructi, sese congregant super collis alicujus floribus ornati arbores atque plantas, faciuntque gratissimâ vocum suarum varietate concentum omninò suavissimum, quasi salutaturæ auroram, ipsique apprecaturæ bonæ ortum diei. Terrestris hæc symphonia tantum abest, ut mihi satisfaciatur, ut faciat aliud nihil, nisi quod desideria mea magis accendat erga symphoniam illam æternam, quam cum omnibus Angelis cuncti beati suavissimo concentu modulabuntur in Cœlis. Mallem potius silentium im-

nere avibus, & profundam quærere solitudinem, ad experiendum an liceat hîc in terris percipere dulcorem melodix istius cœlestis; quod dum impossibile esse video, dicam ingemiscens: quando ergò erit, ô mi Deus, ut partes quoque meas agam in gratioso hoc concentu?

Quando nox emergens ex abyssis tegit & abscondit nobis totum hunc mundum inferiorem velo nigro, nobisque subtrahit pulchritudines terræ, video eodem tempore illas cœli sese nobis detegere, innumerabilem thesaurum stellarum, quæ cæruleo illi fundo insertæ velut toridem videntur rubini, carbunculi, adamantes. Ex hoc intelligo quidem & arguo immensos illic latitantes thesauros; aspectus autem hic mea accendit vota, & anhelare me facit ad auspiciatum illum diem, qui illius mihi consignabit possessionem, & alloquor cor meum: ô Mors, quæ prodis ex abyssis inscrutabilium judiciorum Dei, ut id facias circa vitam nostram terrestrem, quod tenebræ circa diem faciunt naturalem; quando venies, ut claudas oculos meos rebus omnib⁹ mundi hujus inferioris, ut rebus cœlestibus mihi aperias illos? Ah! ergò citò videam rara prodigia in specioso & spatioso illo palatio!

Quando contemplor nunquam intermissum & perpetuum de-

Quomodo anima accendatur desiderio videndi Deum, dū videt creaturas.

Audiendo cantus avium,

Aspiciendo astra tempore noctis,

Iatuen-
do cursum flu-
minum.

cursum fluviorum, interrogo illos: quò vos tam citò, dies noctesque currendo, abs ullâ interapedine quietis. Non sistunt cursum, ut mihi loquantur; sed video illos liberiore fluxu decurrere, quò suâ rapiuntur inclinatione, ad præcipitandum se in sinum maris, velut in centrum suum, sine quo nihil illos remoratur, nec alteri se rei immiscet, nisi quòd suum semper prosequatur finem & scopum præfixum. Et ego meam deploro miseriam. Itanè ergò hæc mihi libertas non erit diffuendi ac dimanandi in sinum DEI mei, qui centrum est felicitatis meæ & æternæ meæ quietis? omnia me remorantur & ab eo me divertunt: usquequò hæc mea perdurabit captivitas? Et quando accurrere video Cervum & Cervam, ut deliciosè se refrigerent & plenè suam extinguant sitim in aquis fluminum, augetur sitis mea, & suspiro ad torrentem illarum voluptatum æternarum, quæ solæ satiare & restinguere possunt sitim animæ meæ, & totus extra me positus ingemisco cum sancto Vate: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum; Quando ventiam & apparebo ante faciem Domini?*

Psal. 41.

Requiruntur alæ amoris ad extollendum se ad Deum per creaturas.

Novi probè, animam nonnisi creaturis affixam, nec suo adherentem creatori, animam amori mundano totam immersam & re-

bus præsentibus absorptam, non capere hoc idioma. Sed dicam ipsi cum Sancto Augustino, cujus cor Dei sui amore totum flababat: *Da amantem, da desiderantem, da ferventem, da in istâ similitudine peregrinantem atq; sitiientem, & fontem æterna vitæ suspirantem; Da talem, & scit, quid disam; Si autem frigidus loquor, nescit, quid loquor.* Da mihi animam, quæ amet Deum suum, anima, quæ ardentè desideret possessionem illius; animam, quæ cum fervore quærat illum, animam, quæ se in hoc mundo intueatur velut in exillo, quod tædium sibi pariat, & aspi-ret ad Cælum velut dilectam sibi patriam; animam, quæ sitiât refrigerium aquæ istius vivæ, deliciosè scaturientis è fontibus æternis, qui sunt in Domo Dei; da mihi animam talem, & sciet, hunc raptum amoris esse avidè desiderantis videre quod amat; adeoque & benè idioma hoc intelliget. Verùm si loquar tibi, anima tepida, negligens, nauseabunda, quæ divinis rebus haud afficeris, nihil ex hoc nec capies, nec sapies.

O quam specialis est gratia, si affuescat anima contemplari immensitatem Dei! ô quam admirabiles quandoque exin recipit effectus! modò enim se ita elevatam & dilatatam experitur, ut videatur sibi amor suus quasi fieri immensus, nec ullos habere limites,

Xx 3

Lucrum animæ, quæ contemplari novit immensitatem Dei.

S. August. tra&. 16. in Joan.

mites, quales non habet magnitudo Dei: modò se absorptam & immerfam, ac quasi totam annihilatam advertit in magno hoc *omni*, respectu cuius ipsa non est, nisi umbra atomi: modò relinquit se totam arbitrio magni huius oceani perfectionum infinitarum, in cuius medio transigere vult totum curriculum vitæ, sicut alcyones relinquunt se arbitrio maris ad deducendum se, quæcunque voluerit; semperque pacifica ipsa commoratur in magna huius immensitatis sinu, unde se nunquam egredi posse novit, tranquillè requiescens sub

curâ & protectione amabilis huius providentiæ, quæ ne capillum capitis nostri perire sinet, absque speciali suâ ordinatione.

O Beatam & millies beatam animam, quæ firmiter stabilita est in vivâ hâc fide Dei immensi, & ubique præsentis! adhuc magis beatam, si noverit se benè, omni cum fiducia relinquere directioni paternæ ipsius providentiæ. Tam ingens est ipsius pax, tamque solatium ipsius solidum, ut jam in præsentî vitâ gultare incipiat felicitates & delicias vitæ æternæ.

CONSULTATIO XIV.

De Omnipotentia DEI in Creatione mundi magni.

Mundus magna est Thesis disputationi exposita.

SUppeditavit Deus cunctis hominibus argumentum magnæ & diuturnæ disputationis, quando oculis ipsorum totum hunc mundum materialem exposuit, velut thesaurum decumanam, paradoxis & mysteriis refertam, ut in eorum eruendis & detegendis arcanis studerent, suamque navarent operam: *Mundum tradidit Disputationi eorum*. Innumerabilis numerus ingeniorum sciendi avidorum huic se operæ impendebant, omnesque intendebant nervos, per omnes sæculorum decursus, sicut & in omnibus mundi plagis. Fateri equidem oportet, ipsos discursu-

um suorum acumine admirabiles eruisse & detexisse veritates; sed earum, quas non eruerunt nec comprehenderunt, numerus abs comparatione adhuc est major: Certum namque est, neminem ex illis in particulari, nec omnes simul cum totâ suâ philosophiâ cognovisse minimam prodigiorum partem, quæ superius creator inclusit specioso huic operi divinæ potentiæ ac sapientiæ suæ.

Experimur quidem intellectum hominis oblectari discurrendo circa veritates naturales, & indagando illas. Nihilominus hominum sapientissimus vocavit id ipsum *occupationem pessimam*, non quod vitio-

Vanitas scientiarum naturalium.